

PYHÄJÄRVI

Moskuankankaan tuulivoimahankkeen
arkeologinen täydennysinventointi 2024

Risto Nurmi
Maanala Oy

MAAN
ALA

Sisällysluettelo

Tutkimuksen perustiedot	3
1. Johdanto	5
1.1. Tausta ja tutkimustehtävä	5
1.2. Menetelmät	5
2. Taustatutkimus	6
2.1. Maaperä ja topografia	6
2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet	7
2.3. Historialliset kartat, ilmakuvat ja paikannimistö	8
3. Maastohavainnot	10
3.1. Moskuankangas	11
3.2. Korvenpuro	14
3.3. Viikatehaudankangas 2	17
3.4. Raatoneva 2	19
3.5. Palokangas 3	21
4. Yhteenveto	23
5. Lähteet	24

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Pyhäjärven Moskuankankaan tuulivoimahankealue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen täydennysinventointi

Tavoite: Tarkastaa alueelta laserkeilausaineiston avulla havaitut mahdolliset muinaisjäännökset, todentaa ne ja määrittää niiden aluerajaukset

Kenttätöaika: 24.–25.10.2024

Tutkijat: FT Risto Nurmi, Maanala Oy

Tilaaaja: Sweco Finland Oy

Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Mika Sarkkinen 1995, inventointi; Hans-Peter Schulz 2013, inventointi; Timo Jussila 2023, inventointi

Koordinaatit alueen keskeltä: N 7051690 E 422583

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet: –

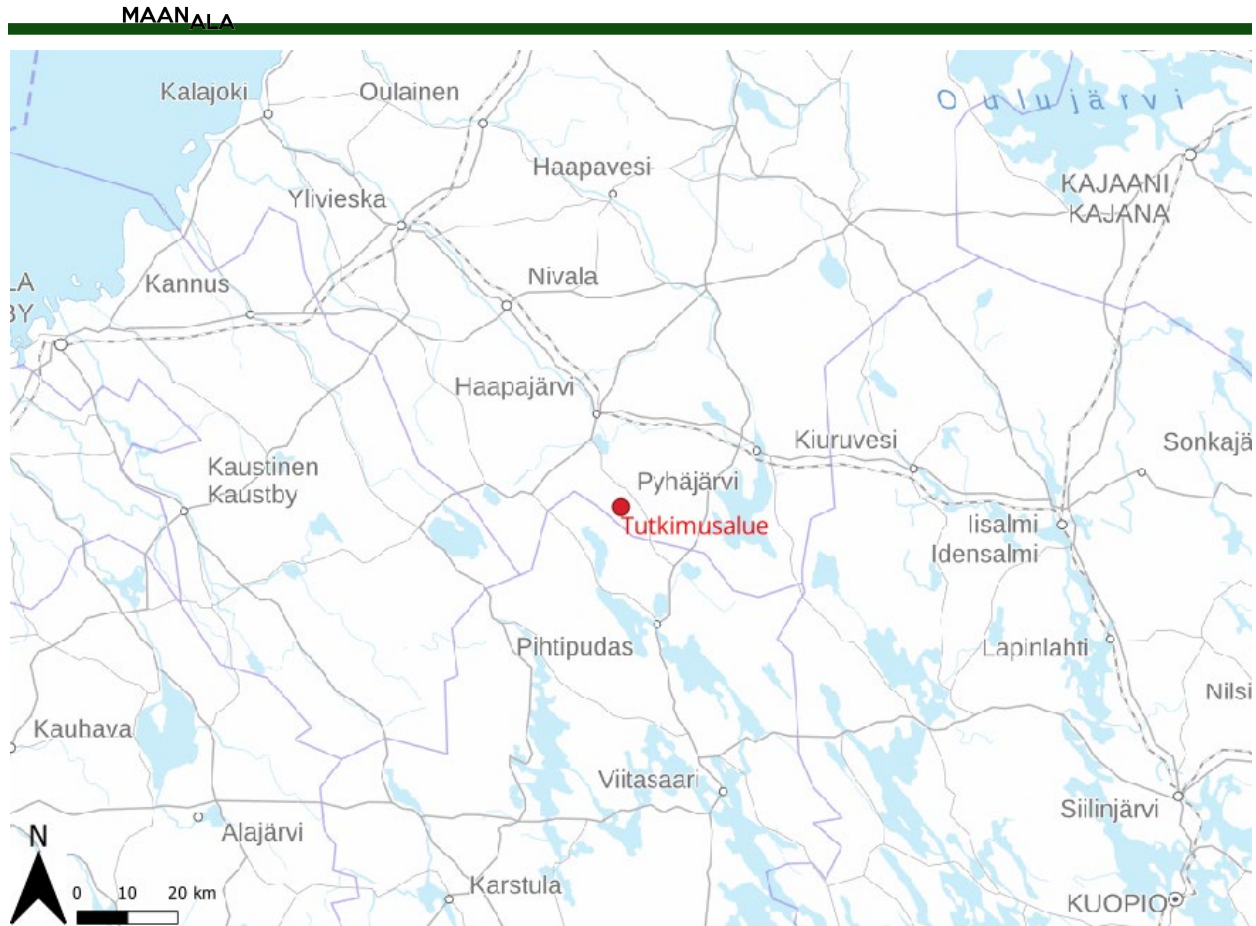
Tulos: Täydennysinventoinnissa tarkastettiin viisi mahdollista muinaisjäännöskohdetta: Moskuankangas (Mj.rek.no 1000052680), Korvenpuro (Mj.rek.no 1000052686), Viikatehaudankangas 2 (Mj.rek.no 1000052685), Raatoneva 2 (Mj.rek.no 1000052684) ja Palokangas 3 (Mj.rek.no 1000052683). Kaikki kohteet todettiin tarkastuksessa historiallisen ajan tervahaudoiksi ja siten Muinaismuistolain (295/1963) mukaisiksi suojelluiksi muinaisjäännöskohteiksi. Yhdestä kohteesta (Korvenpuro) pystytettiin paikallistamaan tervahaudan lisäksi myös tervapirtin kiukaan jäännökset.

Raportin karttakoordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-järjestelmässä (korkeus N2000). Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

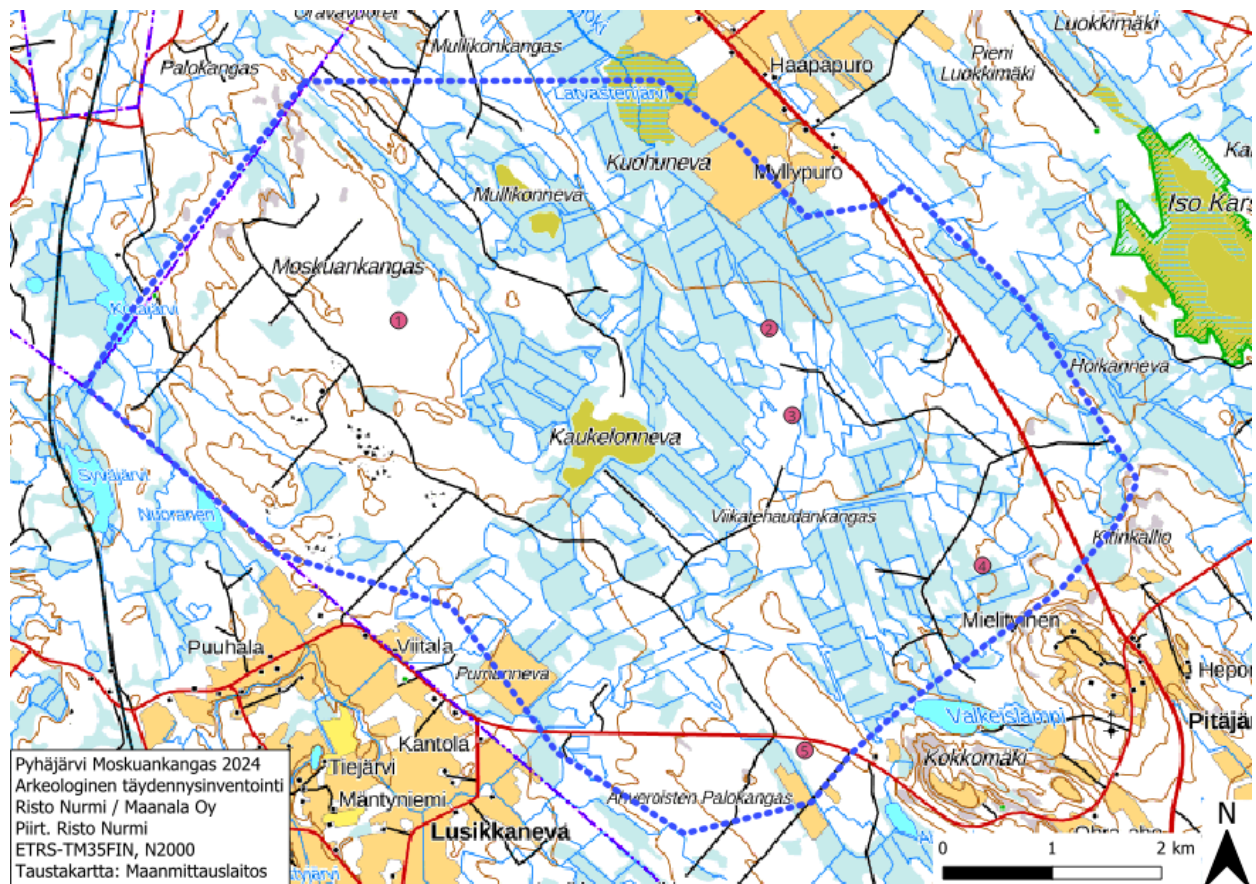
Taulukko 1. Täydennysinventoinnissa tarkastetut kohteet.

N:o	Nimi	Tyyppi	Ajoitus	N	E	Z
1	Moskuankangas (Mj.rek.no 1000052680)	tervahauta	historiallinen	7052038	420875	156
2	Korvenpuro (Mj.rek.no 1000052686)	tervahauta	historiallinen	7051976	424268	143
3	Viikatehaudankangas 2 (Mj.rek.no 1000052685)	tervahauta	historiallinen	7051173	424471	146
4	Raatoneva 2 (Mj.rek.no 1000052684)	tervahauta	historiallinen	7049794	426219	160
5	Palokangas 3 (Mj.rek.no 1000052683)	tervahauta	historiallinen	7048106	424594	157

Kansikuva: Arabian valmistama kahvikuppi 1960–70-lukujen tienoilla rakennetun kämpän raunioissa Moskuankankaan tervahaudan vieressä. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 1. Tutkimuskohteen sijainti merkittynä punaisella pisteellä. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 2. Moskuankankaan tuulivoimahankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) merkittynä maastokartalle.

1. Johdanto

1.1. Tausta ja tutkimustehtävä

Pohjan Voiman Moskuankankaan Tuulipuisto Oy suunnittelee tuulivoimapuistoa Pohjois-Pohjanmaalle Pyhäjärven kaupungin Moskuankankaan alueelle. Hankealue sijaitsee Pyhäjärven kaupungin lounaiskulmassa rajautuen Haapajärven ja Pihtiputaan kuntarajoihin. Etäisyyttä Haapajärven keskusta on noin 15 kilometriä, Reisjärven keskusta noin 19 kilometriä, Pihtiputaan keskusta noin 19 kilometriä ja Pyhäjärven keskusta noin 23 kilometriä.

Hankealueen koko on noin 40,7 km², ja voimaloiden yksikköteho on enintään 14 megawattia, enimmäiskorkeus on 300 metriä ja tornin korkeus enintään 200 metriä. Voimaloiden roottorin halkaisija on enintään 200 metriä. Lisäksi hankkeeseen liittyy noin 30 km uutta sähkönsiirtoreittiä useampana reittivaihtoehtona, sekä neljä vaihtoehtoista sähköaseman sijoituspaikkaa.

Alueella katsottiin tarpeelliseksi tehdä arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy teki hankealueen ja sähkönsiirtolinjavaihtoehtojen arkeologisen inventoinnin vuosina 2022–2023 (Jussila 2023). Alueellinen vastuumuseo, Pohjois-Pohjanmaan museo, kuitenkin edellytti vielä viiden vuonna 2021 Museoviraston/Oulun yliopiston LIDARK-hankkeen yhteydessä laserkeilausaineistosta todetun mahdollisen tervahautakohteen tarkastamista.

Hankkeen kaava- ja YVA-konsultti Sweco Finland Oy tilasi täydennysinventoinnin Maanala Oy:ltä 17.10.2024. Työn tarkoituksena oli tarkastaa ja todentaa nimetyt kohteet ja määrittää niiden muinaisjäännösalueen raja.

1.2. Menetelmät

Ennen arkeologisen inventoinnin maastotöitä tutkimusalueesta tehtiin kattava esiselvitys. Sen yhteydessä käytiin läpi alueen aiemmat arkeologiset tutkimukset, tunnetut kohteet ja irtolöydöt sekä relevantit paikallishistoriat. Historiallisesta kartta-aineistosta nykykartalle asemoitiin pitäjänkartat (karttalehdet 2343 08, 2343 11 ja 3321 02) ja tuoreempaan maankäyttöhistoriaan tutustuttiin vanhojen peruskarttojen (karttalehdet 2343 08 Muuras ja 2343 11 + 3321 02 Latvastenjärvi) sekä Maanmittauslaitoksen historiallisten ilmakuvien (Paikkatietoikkuna) avulla.

Esitöissä etsittiin myös arkeologisiin kohteisiin mahdollisesti viittaavaa paikannimistöä, jota käytiin läpi karttalähteiden lisäksi avoimista nimistöportaaleista (Nimisampo ja Nimiarkisto). Lisäksi tutkimusalueen muinaisjäännöspotentiaaliin perehdyttiin maastokarttojen topografian, Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston (5 pistettä/m²) sekä Geologian tutkimuskeskuksen 1:20 000 mittakaavan maaperäkartojen (Maankamara) pohjalta. Taustatutkimuksen teki arkeologi FT Risto Nurmi.

Maastotöissä kohteet paikannettiin ja tunnistettiin. Kohteen lähiympäristö käytiin tarkasti läpi 50 metrin säteellä kohteen ympäriltä kohteeseen liittyvien muiden rakenteiden paikallistamiseksi. Maastotyössä käytettiin normaaleja arkeologisia inventointimenetelmiä: silmänvaraista havainnointia, pintapoimintaa, koepistoja ja maanäytekairausa. Maastotyössä tehdyt havainnot dokumentoitiin sanallisesti ja valokuvaamalla, ja ne mitattiin QField maastotallennussovelluksella sekä Garmin Montana 700 GPS-laitteella.

Tutkimuksen maastotyön ja kohteiden arvottamisen teki arkeologi FT Risto Nurmi 24.-25. 10. 2024. Maastotyöt tehtiin havainnoinnin kannalta hyvissä olosuhteissa.

2. Taustatutkimus

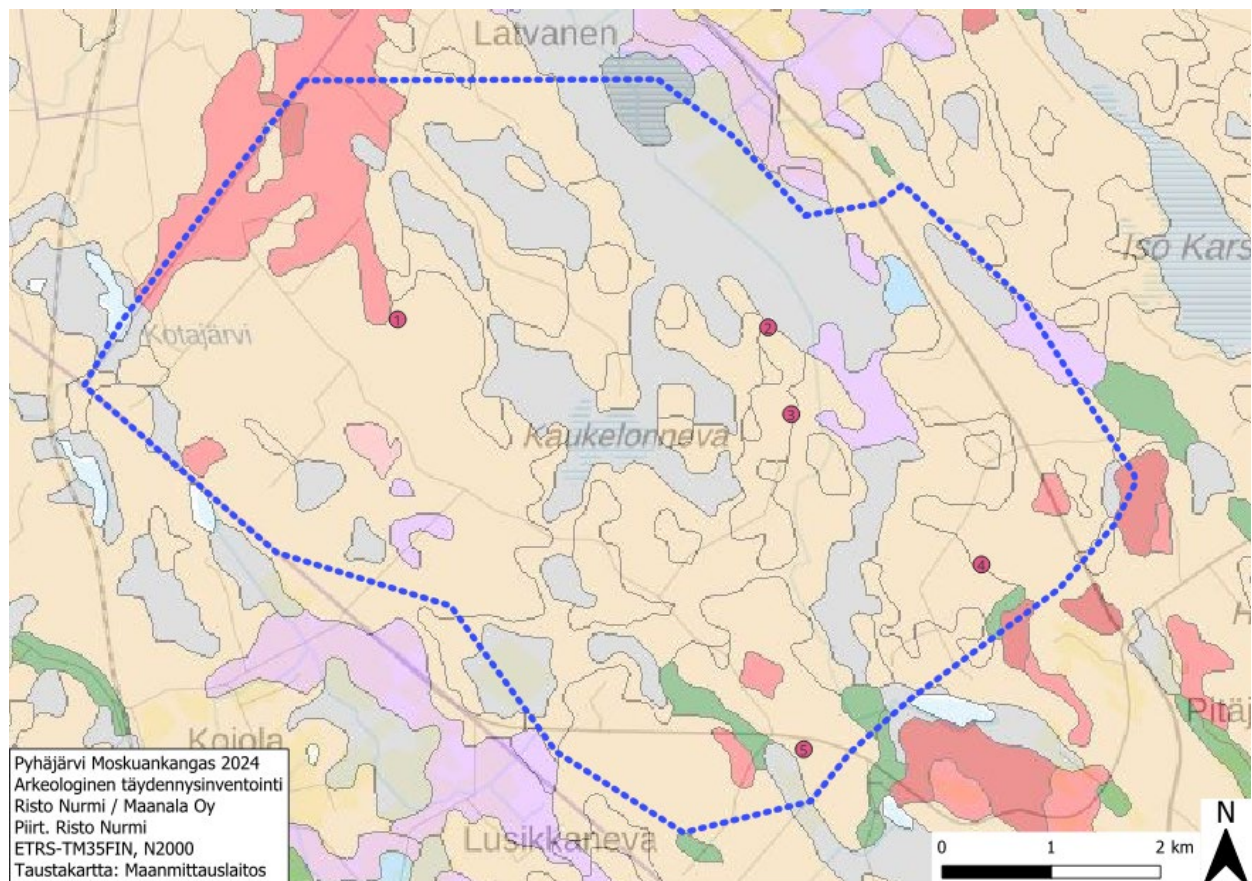
2.1. Maaperä ja topografia

Hankealueen maaperä on kauttaaltaan kivikkoista ja monin paikoin louhikkoista hiekkamoreenia. Valtaosa alueesta on alavaa tasaista suopohjaista metsää. Hankealue sijoittuu 125–160 m korkeusvälille ollen pääosin 130–155 m korkeustasoilla. Alueella ei ole muutamien pienten lampien lisäksi muita vesistöjä kuin lounaiskulmassa sijaisteva Kotajärvi. Pohjoisrajalla on aiemmin sijainnut soiden keskellä sittemmin kuivattu Latvasenjärvi (Jussila 2023). Täydennysinventoinnissa tarkastettavat kohteet sijoittuvat kaikki hiekkamoreenialueille (Kuva 3).

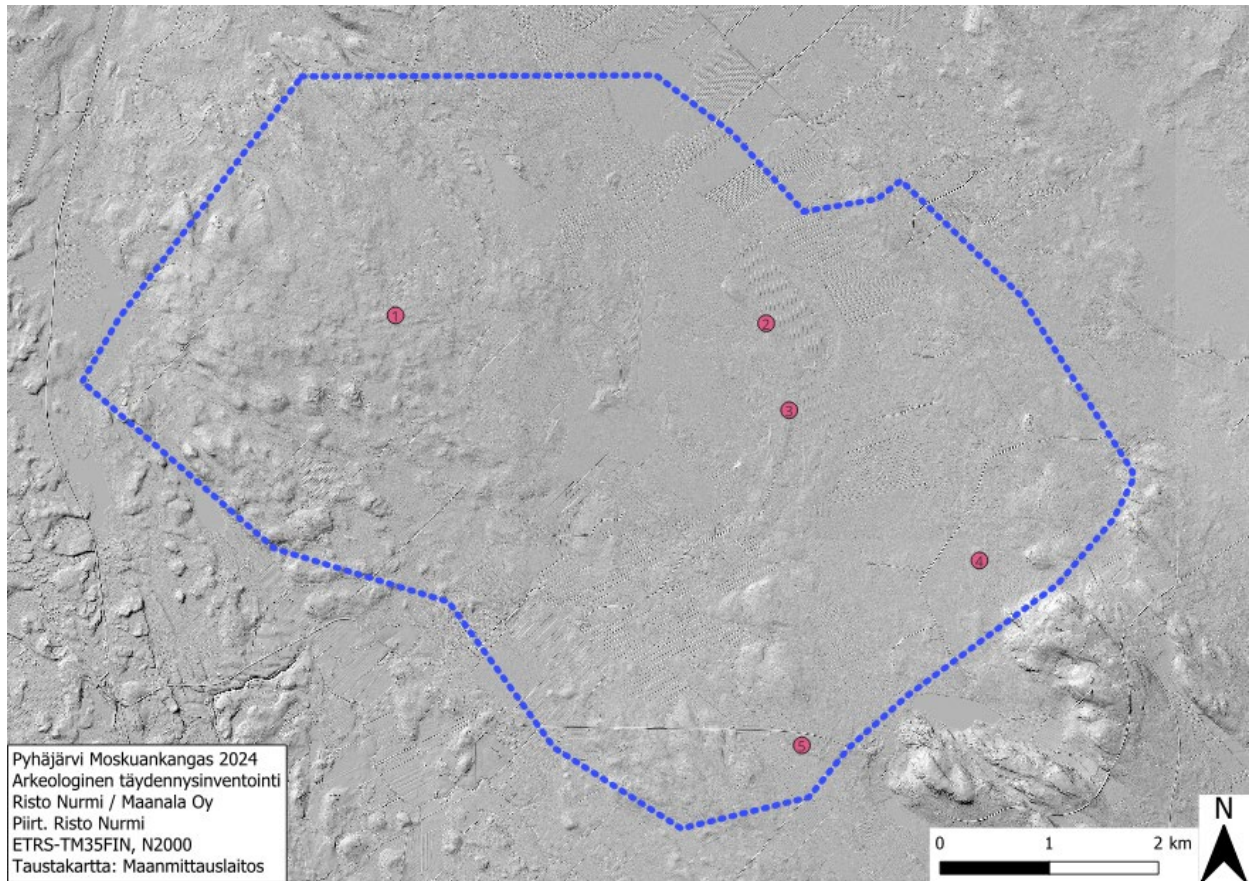
Muinaisen Itämeren Ancyclusjärvivaiheen ranta 8200 eKr. on hankealueella noin 160 m tasolla.

tasolta. Vesi laski n. 7000 eKr mennessä 125 m tasalle (Litorinameren alussa). Alueen lounaisimmassa kolkassa Kotajärvellä on ollut muinaisen Päijänteen lasku-uoma. Tällä kohtaa Päijänne kuroutui noin 7000–6800 eKr. Uoma kuivui 5000 eKr. Muinais-Päijänne on siis ulotunut alueen lounaiskolkkaan parin tuhannen vuoden ajan (Jussila 2023).

Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistoon perustuva rinnevarjoste-visualisointi kuvastaa hyvin hankealueen maaperän yleistä tasaisuutta. Selkeämpiä korkeuseroja on havaittavissa vain hankealueen kaakkoispuolella sijaitsevalla Pitäjänmäen alueella sekä luoteessa Haapajärven kunnanrajalla sijaitsevalla kallioalueella (kuva 4).

Kuva 3. Hankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) Geologian tutkimuskeskuksen 1:200 000 mittakaavan maaperäkartalla. Keltaiset alueet ovat hiekkamoreenia ja vihreät karkeaa hietaa. Punaiset alueet ovat kallioomaata ja harmaat alueet turvemaata. Kuvakaappaus Maankamara-karttapalvelusta.

Kuva 4. Hankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) Maanmittauslaitoksen 0,5 p/m² laserkeilausaineistosta muodostetulla rinnevarjoste-visualisoinnilla.

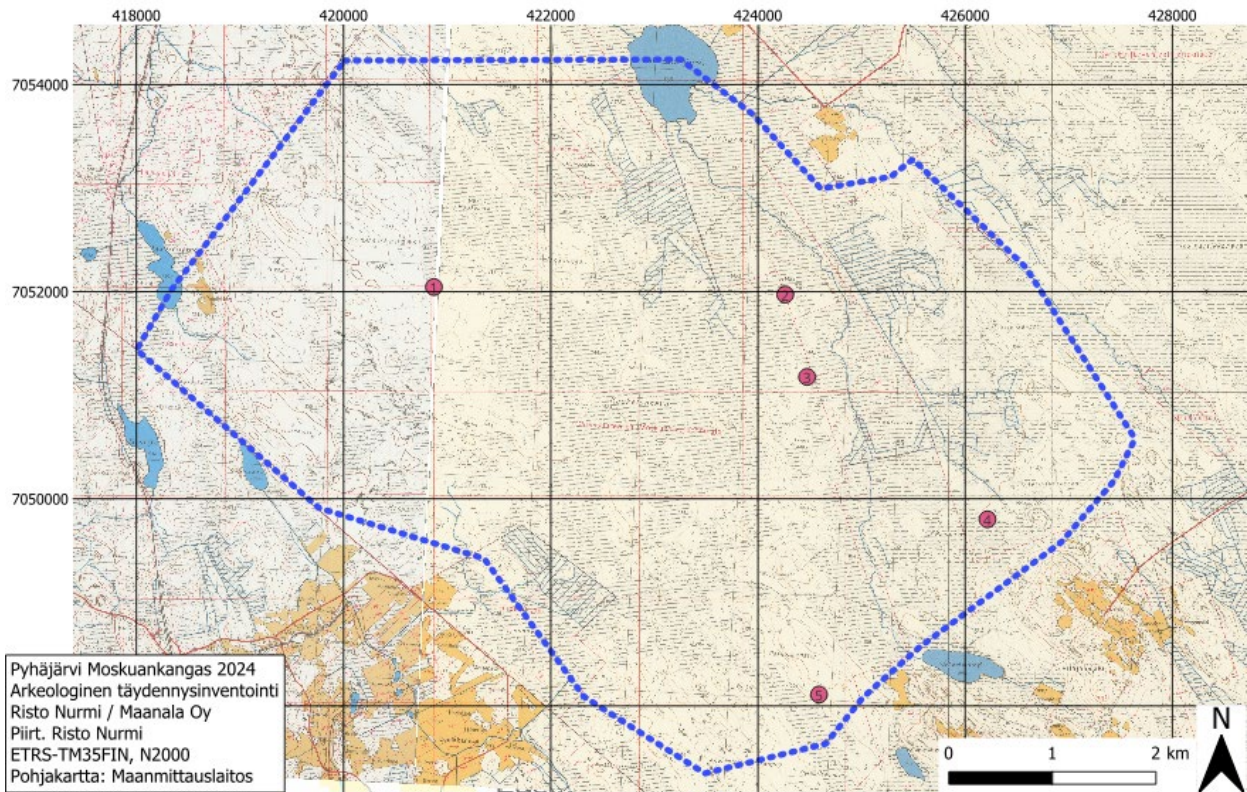
2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet

Hankealueella ei ole juurikaan tehty arkeologisia tutkimuksia ennen tuulivoimahankkeeseen liittyviä arkeologisia inventointeja (Jussila 2023). Alue on ollut mukana ainoastaan kahdessa yleisluontoisessa arkeologisessa inventoinnissa: Pyhäjärven yleisinventoinnissa (Sarkkinen 1995) ja Metsähallituksen kulttuuri-perintöinventoinnissa (Schulz 2013). Tällä hetkellä hankealueelta tunnetaan yhteensä 16 muinaisjäännöskohdetta, yksi muu kulttuuri-perintökohde sekä viisi mahdollista muinaisjäännöskohdetta.

Taulukko 2. Selvitysalueen tunnetut kohteet:

Kohteen nimi	Mj. rek. No	Tyyppi
<u>Muinaisjäännöskohteet</u>		
Olovensaari	1000018531	rajamerkki
Rajahoikka	626010013	kivik. asuinp.
Kotiniemi	1000037657	tervahauta
Latvastenkangas	1000037658	tervahauta
Latvastenkangas 2	1000037660	tervahauta
Kaukelonkangas	1000037669	tervahauta
Viikatehaudankangas	1000037682	tervahauta
Hyrrönhautasaari	1000037684	tervahauta
Myllypuro 1	1000049872	tervahauta
Myllypuro 2	1000049873	tervahauta
Hoikanneva	1000049875	tervahauta
Teerinevankangas	1000049877	tervahauta
Raatoneva	1000049879	tervahauta
Pirttikangas koillinen	1000049882	tervahauta
Pirttikangas	1000050094	tervahauta
Ahveroisen palokangas P	1000050098	tervahauta
<u>Mahdolliset MJ-kohteet</u>		
Moskuankangas	1000052680	tervahauta
Korvenpuro	1000052686	tervahauta
Viikatehaudankangas 2	1000052685	tervahauta
Raatoneva 2	1000052684	tervahauta
Palokangas 3	1000052683	tervahauta
<u>Muut kulttuurip.</u>		
Lepuukivi	1000037700	tarinapaikka

Kuva 5. Hankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) vuoden 1846 pitäjänkartoilla (karttalehdet 2343 08, 2343 11 ja 3321 02).

Kuva 6. Hankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) vuoden 1963 peruskartoilla (karttalehdet 2343 08 Muuras ja 2343 11 + 3321 02 Latvastenjärvi).

3. Maastohavainnot

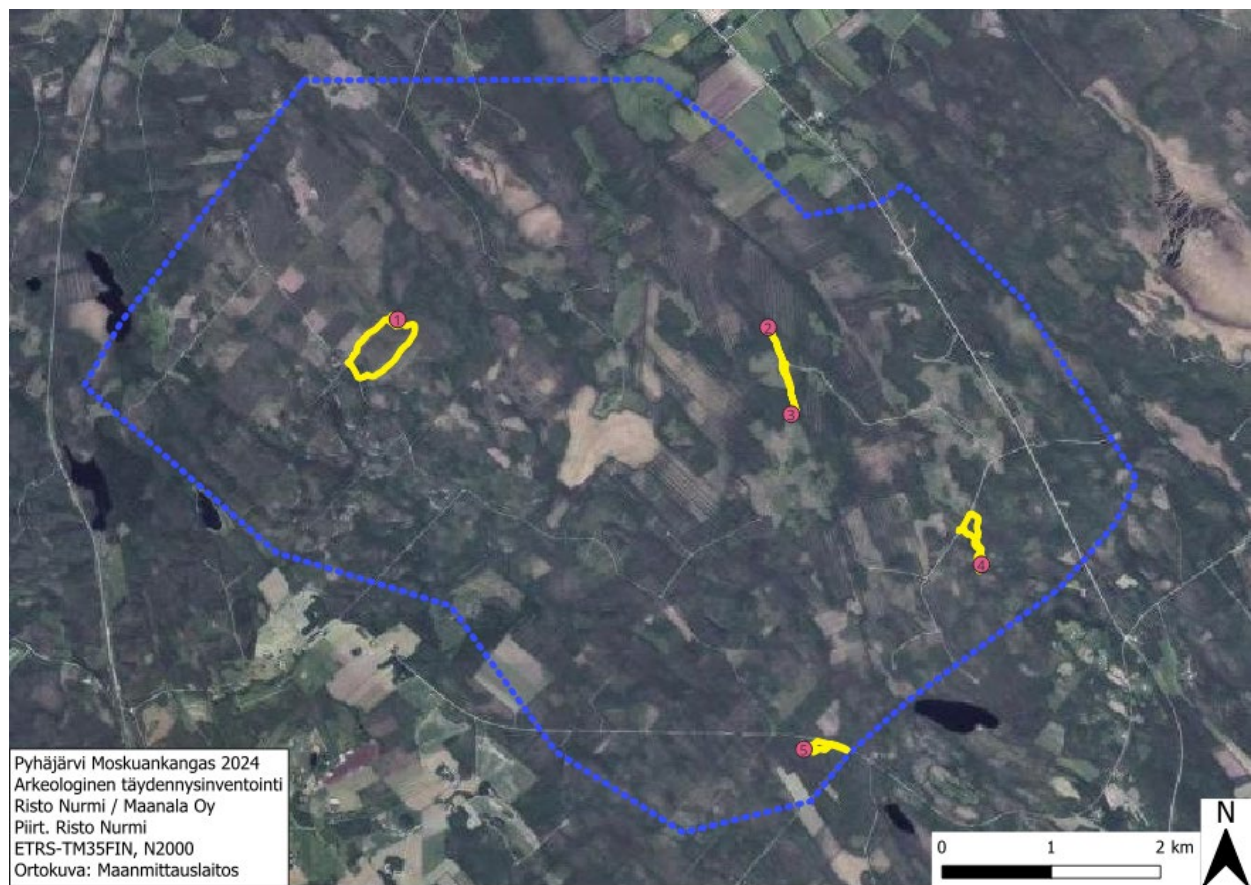
Maastotöiden yhteydessä pyrittiin paikantamaan ja todentamaan laserkeilausaineistosta havaitut ja tervahautakohteiksi tulkitut rakenteet sekä tarkastamaan niiden ympäristö kohteeseen liittyvien muiden rakenteiden osalta.

Kohteet paikannettiin QField maastotallentimelle ladattujen TPI laserkeilausmallinnuskuvien avulla. Paikan päällä kohteet todennettiin joko koepistoilla tai maaperäkairalla ja dokumentoitiin mittaamalla ja kuvaamalla. Valokuvine kuvaussuunnat dokumentoitiin kompassiasteina. Kohteiden ympäristö tarkastettiin

silämääräisesti noin 50 metrin säteellä havaitusta kohteesta muiden mahdollisten rakenteiden osalta.

Selvitysalueen maasto oli suhteellisen helppokulkuista, tosin paikoin kivikkoista, ja alueen tieverkosto kohtuullisen kattava. Korkeuseroja esiintyi vain vähän. Maastotarkastukset tehtiin havainnoinnin kannalta hyvissä olosuhteissa.

Inventoinnissa tarkastettiin viisi aiemmin havaittua mahdollista muinaisjäännöskohdetta. Kaikki kohteet ovat tervahautoja niihin liittyvine rakenteineen. Kohteiden kuvaukset löytyvät alta.

Kuva 7. Hankealue (sininen katkoviiva) ja tarkastettavat kohteet (punainen piste) rajattuna vuoden 2022 ilmakuvaa. Maastossa kuljetut alueet merkitty keltaisella viivalla.

3.1. Moskuankangas

Tunnettu mahdollinen muinaisjäännös – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: Työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7052038, E 420875 (kartoilla kohde 1)

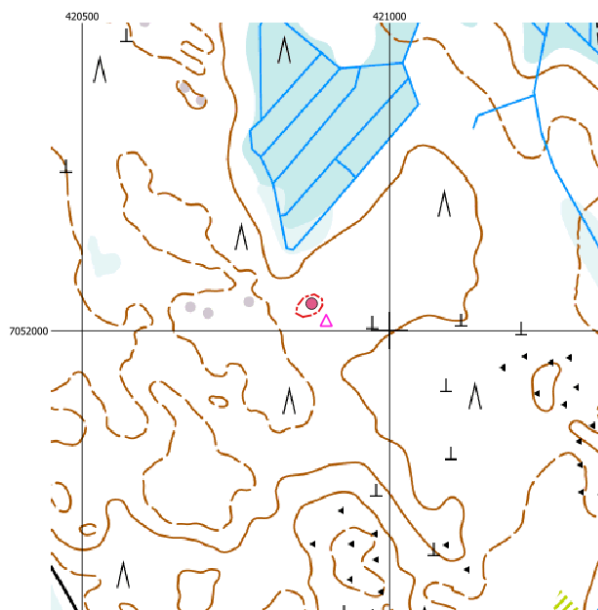
Korkeus 156 m mpy

Löydöt –

Moskuankangas -nimisen laajan ja kivikkoisen kankaan itälaidalla hienoisessa notkelmassa sijaitseva tervahauta. Kohde on alun perin havaittu laserkeilausaineistosta LIDARK-hankkeen yhteydessä. Kohde sijoittuu noin 45 metriä suunnitellusta voimalapaikasta pohjoiseen.

Kohteessa sijaitsee matalavallinen tervahauta, jonka kokonaishalkaisija on 14 metriä. Keskuspainanteen syvyys on noin 80 senttimetriä. Tervahaudan halssi suuntautuu lounaaseen suuntaan 230°. Tervahauta on rakennettu märkään notkelmaan ja se on nykyään pääosin heinäkasvillisuuden peittämä. Halssin pituus on noin 3 metriä ja halssin suulta jatkuu noin 10 metrin mittainen pengerrytetty polku lounaaseen. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Tervahaudasta noin 30 metriä kaakkoon havaittiin modernin kämpän jäännökset. Rakennus on ollut lautarakenteinen ja on nyt täysin romahtanut kasaan. Kämpän rakenteissa oli käytetty lannoitesäkkejä, lasivillaa ja modernia ikkunalasiasia. Lämmityslaitteena on toiminut itse rakennettu teräskamina. Rakennus ajoittuu rakennusmateriaalien ja esineistön perusteella 1960–80-luvuille.

Kuva 8. Kohteen 1 (Moskuankangas) sijainti ja sille määritelty aluerajaus maastokartalla. Modernin rakennusjäännöksen sijainti merkitty punaisella kolmiolla.

Kuva 9. Moskuankankaan tervahauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 50° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 10. Moskuankankaan tervahauta. Kuvaussuunta 120° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 10. Tervahaudan halssille johtavan polun pengerrys. Kuvaussuunta 160° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 10. Tervahaudan vieressä sijaitsevan modernin kämpän jäännökset etualalla kamina. Tervahauta sijaitsee kuvan oikeassa yläkulmassa. Kuvaussuunta 280° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.2. Korvenpuro

Tunnettu mahdollinen muinaisjäännös – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: Työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Tervahauta N 7051976, E 424268 (kartoilla kohde 2)

Alakohde: tervapirtin kiuas N 7051975, E 424285

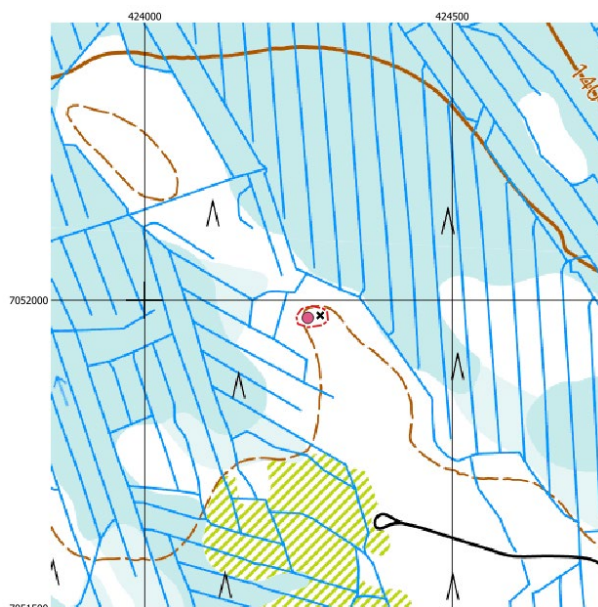
Korkeus 143 m mpy

Löydöt –

Viikatehaudankankaan pohjoiskärjessä suoalueiden ympäröimällä kivikkoisella niemikkeellä sijaitseva tervahauta. Kohde on alun perin havaittu laserkeilausaineistosta LIDARK-hankkeen yhteydessä.

Kohteessa sijaitsee rikki äestetty tervahauta, jonka kokonaishalkaisija on 14 metriä. Keskuspainanteen syvyys on noin 100 senttimetriä. Tervahaudan pengerretty halssi suuntautuu etelälounaaseen suuntaan 200°. Tervahauta on rakennettu hyvin kivikkoiseen maastoon. Kohde kasvaa nuorta harvennettua mäntymetsää.

Tervahaudasta noin 20 metriä itään havaittiin luonnonkivistä koottu pienehkö latomus. Latomuksen halkaisija on noin 1,5 metriä ja korkeus 60 senttimetriä. Kyseessä on todennäköisesti tervahaudan käyttöön liittyneen tervapirtin kiukaan jäännökset. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kuva 11. Kohteen 2 (Korvenpuro) sijainti ja sille määritetty aluerajaus maastokartalla.

Kuva 12. Tervapirtin kiukaan kiveystä esiin kaivettuna paksun aluskasvillisuuden alta. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy

Kuva 13. Korvenpuron tervahauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 20° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 14. Korvenpuron tervahauta. Kuvaussuunta 280° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 15. Tervapirtin kiuas. Kuvaussuunta 340° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.3. Viikatehaudankangas 2

Tunnettu mahdollinen muinaisjäännös – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: Työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7052038, E 420875 (kartoilla kohde 3)

Korkeus 156 m mpy

Löydöt –

Viikatehaudankangas -nimisen laajan, matalan ja paikoin märkähajaisen kankaan keskivaiheilla tasamaalla sijaitseva tervahauta. Kohde on alun perin havaittu laserkeilausaineistosta LIDARK-hankkeen yhteydessä.

Kohteessa sijaitsee tervahauta, jonka kokonaishalkaisija on 12 metriä. Keskuspainanteen syvyys on noin 100 senttimetriä. Tervahaudan halssi suuntautuu länsilounaaseen suuntaan

260°. Tervahaudalla on kuoppahalssi. Tervahaudan sisäpinnalla kauttaaltaan vahva lähes läpipääsemätön pikikerros noin 15 senttimetrin syvyydessä. Tämä viittaa siihen, että hautaa on käytetty useaan kertaan. Tervahaudan ympäristössä on paljon kiviä ja alue kasvaa runsaasti heinää. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kuva 16. Kohteen 3 (Viikatehaudankangas 2) sijainti ja sille määritelty aluerajaus maastokartalla.

Kuva 17. Viikatehaudankangas 2 tervahauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 40° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 18. Viikatehaudankangas 2 tervehauta. Kuvaussuunta 0° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.4. Raatoneva 2

Tunnettu mahdollinen muinaisjäännös – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: Työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7049794, E 426219 (kartoilla kohde 4)

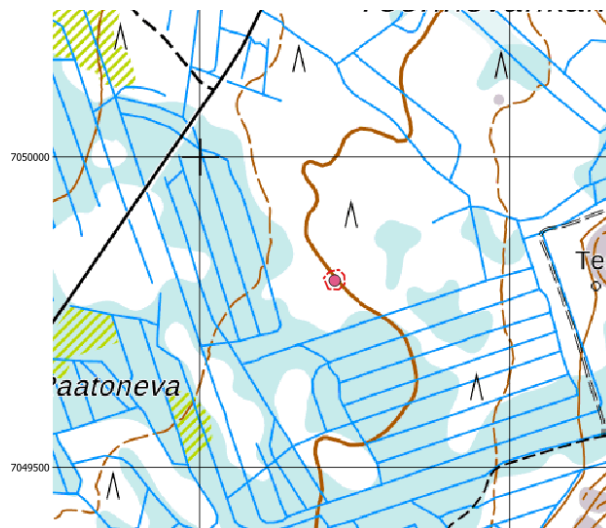
Korkeus 160 m mpy

Löydöt –

Teerinevankankaan etelälaidalla Raatonevan pohjoispuolella sijaitseva pienehkö matalavallinen tasamaalle tehty tervahauta. Kohde on alun perin havaittu laserkeilausaineistosta LI-DARK-hankkeen yhteydessä.

Kohteessa sijaitsee tervahauta, jonka kokonaispäämitta on 10 metriä. Keskuspainanteen syvyys on noin 60 senttimetriä. Tervahaudan

halssi suuntautuu etelään suuntaan 190°. Tervahaudalla on lyhyt, vain vallin puhkaiseva, halssi. Tervahaudan vallin ympärillä on havaittavissa muutamia kaivettuja kuoppia. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kuva 19. Kohteen 4 (Raatoneva 2) sijainti ja sille määritetty aluerajaus maastokartalla.

Kuva 20. Raatoneva 2 tervahauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvauksen suunta 20° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 21. Raatoneva 2 tervahauta. Kuvaussuunta 180° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

3.5. Palokangas 3

Tunnettu mahdollinen muinaisjäännös – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: Työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7048106, E 424594 (kartoilla kohde 5)

Korkeus 157 m mpy

Löydöt –

Pekkarisensalon lounaislaidalla etelälaidalla sijaitseva suurehko tervahauta. Kohde on alun perin havaittu laserkeilausaineistosta LIDARK-hankkeen yhteydessä.

Tervahaudan kokonaishalkaisija on 18 metriä. Keskuspainanteen syvyys on noin 1,5 metriä. Tervahaudan halssi suuntautuu etelälounaaseen suuntaan 200°. Tervahaudalla on lyhyt halssi. Tervahaudan vallin ympärillä on havaittavissa kahdeksan kappaletta kaivettuja kuoppia. Tervahaudan sisäpinnalla oli noin 15–20 senttimetrin syvyydessä vahva, lähes läpipääsemätön pikikerros. Tämä viittaa siihen, että hautaa on käytetty useaan kertaan ja todennäköisesti pitkään. Tervahauta on merkitty pitäjänkarttaan. Hauta sijaitsee kivikkoisella tasamaalla. Vallissa on vanha ketunpesä. Muita tervahautaan liittyviä rakenteita ei havaittu.

Kuva 22. Kohteen 5 (Palokangas 3) sijainti ja sille määritelty aluerajaus maastokartalla.

Kuva 23. Palokangas 3 tervahauta, koepisto. Tervahaudan pohjaa peittävä paksu pikikerros. Pastilliaski mittakaavana. Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 24. Palokangas 3 tervahauta. Tervahaudan halssiin kaivettu ketunpesän sisäänkäynti. Kuvaus-suunta 20° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 25. Palokangas 3 tervahauta halssin suunnasta kuvattuna. Kuvaussuunta 20° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

Kuva 26. Palokangas 3 tervahauta. Kuvaussuunta 210° Kuva: Risto Nurmi, Maanala Oy.

4. Yhteenveto

Moskuankankaan tuulivoimahankealueelta tunnettiin ennen täydennysinventointia 16 muinaisjäännöskohdetta, yksi muu kulttuuriperintökohde sekä viisi mahdollista muinaisjäännöskohdetta. Kohteista Ollovensaari on historiallinen rajamerkki, Rajahoikka kivistinen asuinpaikka ja Lepuukivi tarinapaikka. Kaikki muut kohteet ovat tervahautakohteita.

Tässä täydennysinventoinnissa tarkastettiin viisi mahdolliseksi muinaisjäännöskohteiksi muinaisjäännösrekisteriin merkittyä Museoviraston ja Oulun yliopiston arkeologian LIDARK-hankkeen laserkeilausaineistosta havaitsemaa tarkastamatonta kohdetta.

Inventoinnissa kaikki tarkastetut kohteet todettiin historiallisen ajan tervahautakohteiksi. Lisäksi yhden kohteen (Korvenpuro)

yhteydestä paikannettiin tervahaudan käyttöön liittyneen tervapirtin kiukaan jäännökset. Tarkastetuista kohteista yksi (Moskuankangas) sijoittuu suunnitellun voimalan läheisyyteen. Se sijaitsee vain noin 45 metriä suunnitellusta voimalapaikan keskipisteestä pohjoiseen. Voimalan, voimala-alueen ja tieyhteyksien rakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että siitä aiheutu tuhoutumisuhkaa muinaisjäännösalueelle.

Oulussa 28.11.2024,

Risto Nurmi, arkeologi, FT

Maanala Oy

5. Lähteet

Internetlähteet:

Geologian tutkimuskeskuksen ylläpitämä Maankamara-karttapalvelu [<https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/>].

Helsingin yliopiston digitaalisten ihmistieteiden keskuksen ylläpitämä Nimisampo-verkkopalvelu. [<https://nimisampo.fi/fi/>].

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä Digitaalinen Nimiarkisto [<https://nimiarkisto.fi/>].

Maanmittauslaitoksen ylläpitämä Paikkatietoikkuna-karttapalvelu [<https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>].

Museoviraston ylläpitämä Kulttuuriympäristön palveluikkuna eli niin sanottu Muinaisjäännösrekisteri [<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>].

Kirjallisuus ja tutkimusraportit:

Jussila, Timo 2023. *Pyhäjärvi ja Haapajärvi Pyhäjärven Moskuankankaan tuulipuiston ja sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2023*. Inventointikertomus. Museoviraston arkisto.

Laitakari, Erkki 1960. *Metsähallinnon vuosistaistaival*. Silva Fennica 107. Helsinki.

Metsälaki Suomen Suuriruhtinaanmaalle. 29/1886. Säädetty 3.9.1886.

Sarkkinen, Mika 1995. *Pyhäjärvi (O.L) Inventointi 1995*. Inventointikertomus. Museoviraston arkisto

Schulz, Hans-Peter 2013. *Länsi-Suomi pohjoisosa kulttuuriperintöinventointi 2013*. Inventointikertomus. Museoviraston arkisto

Karttalähteet:

Claudelin, C. J. 1867. *Olueensaari och Särkijärvi samt Solleikko och Matokangas kronojordars kartor och beskrivningar 1867–1867*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Kansallisarkisto.

Peruskartta 1963. *Karttalehti 2343 08 Muuras*. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Peruskartta 1963. *Karttalehti 2343 11 + 3321 02 Latvastenjärvi*. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Pitäjänpitää 1846. *Karttalehti 2343 08*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1846. *Karttalehti 2343 11*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1846. *Karttalehti 3321 02*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.